

**ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ АЛЬФА-ЛІПОНУ
В МЕДИЧНІЙ РЕАБІЛІТАЦІЇ ХВОРИХ НА
ПЕПТИЧНУ ВИРАЗКУ ДВАНАДЦЯТИПАЛОЇ
КИШКИ У СПОЛУЧЕННІ З ХРОНІЧНИМ
ОБСТРУКТИВНИМ ЗАХВОРЮВАННЯМ ЛЕГЕНІВ****М.В. Височин***Луганський державний медичний університет***Вступ**

Пептична виразка (ПВ) дванадцятипалої кишки (ДПК) - хронічне захворювання з поліциклічним перебігом, що характеризується виникненням виразкового дефекту в слизовій оболонці (СО), та не є лише переважно місцевим (локальним) деструктивним процесом в СО інфекційної природи, швидше за все це - загальне системне захворювання, обумовлене порушенням регулюючих систем організму, що має спадкові детермінанти [1,12,18]. Поширеність та рівень захворюваності органів травлення за останнє десятиліття в Україні виріс до 54,3%. Від загальної кількості захворювань органів травлення відсоток захворюваності на ПВ ДПК складає 28,8%. [10].

В даний час, за даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, близько 600 мільйонів чоловік в світі страждають на хронічне обструктивне захворювання легенів (ХОЗЛ). За поширеністю це друге неінфекційне захворювання в світі. У 2005 році від ХОЗЛ померло більше трьох мільйонів чоловік, що склало 5% всіх випадків смерті в світі того року [17]. Майже 90% випадків смерті від ХОЗЛ відбувається в країнах з низьким і середнім рівнем доходу [16,19]. Данні медичної статистики свідчать, що станом на 2000 рік в Україні було зареєстровано 7,4 мільйона хворих на ХОЗЛ [8,9,15].

Найбільш складною за клінічним перебігом та лікуванням є поєднана патологія дихальної і травної систем. Різними авторами описуються зміни функцій печінки, підшлункової залози, розвиток ПВ шлунку і ПВ ДПК, хронічного гастриту та

дуоденіту [4]. Поєднання ПВ ДПК і ХОЗЛ складає до 45,7% сполученної патології, особливо в екологічно несприятливих промислових регіонах України [3,13,14].

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами: робота виконувалася відповідно до основного плану науково-дослідних робіт (НДР) Луганського державного медичного університету і є фрагментом теми НДР кафедри пропедевтики внутрішньої медицини: "Клініко-патогенетичне обґрунтування використання комбінації екстра ербісолу та вітаміну Е в комплексній терапії хворих з пептичною виразкою дванадцятипалої кишки в сполученні з хронічним обструктивним захворюванням легенів" (№ держреєстрації 0109U000375).

Метою дослідження було вивчення стану системи фагоцитуючих макрофагів (СФМ) у хворих на ПВ ДПК в сполученні з ХОЗЛ.

Матеріали і методи дослідження

Під диспансерним спостереженням протягом 1 року, після проведення основного курсу лікування, знаходилося 79 хворих на ПВ ДПК в сполученні з ХОЗЛ у віці від 26 до 55 років. До початку медичної реабілітації всі хворі одержували загальноприйнятту терапію, яка відповідає діючим протоколам лікування захворювань травної і бронхолегеневої систем [2]. Діагноз ПВ ДПК встановлювали згідно наказу МОЗ України № 271 від 13.06.2005 р. за даними комплексного клініко-лабораторного та інструментального дослідження (фіброгастродуоденоскопія) [6]. Фазу і стадію ХОЗЛ встановлювали у відповідності до діючих протоколів МОЗ України, враховуючи результати клінічного перебігу та лабораторно-інструментальних даних (спірографія) [5]. Всіх хворих методом випадкової вибірки було поділено на 2 підгрупи - першу (35 осіб), яка в періоді медичної реабілітації отримувала альфа-ліпон, та другу (34 особи), які вживали лише загальноприйнятті засоби.

Крім фізикального, лабораторного та інструментального обстеження також визначали стан СФМ за показниками фагоцитарної активності моноцитів (ФАМ), яку досліджували чашечковим методом [11] з вивченням фагоцитарного числа (ФЧ), фагоцитарного індексу (ФІ), індексу атракції (ІА) та індексу перетравлення (ІП). Математичну обробку отриманих результатів проводили на

персональному комп'ютері Intel Pentium D 2,6 GHz, з використанням відповідних пакетів ліцензійних прикладних програм Windows^{XP} professional, Microsoft Office 2003, Statistika 6,0 [7].

Отримані результати і їх обговорення

На момент початку проведення медичної реабілітації більшість обстежених хворих скаржилися на загальну слабкість (75 осіб - 94,9 % випадків), нездужання (72 хворих - 91,1%), підвищену втомлюваність (73 пацієнта - 92,4%), дратівливість та тривожність, емоційну лабільність (64 особи - 81,0% випадків), головний біль (68 хворих - 86,1%), порушення сну (24 обстежених - 30,4%).

За допомогою імунологічного обстеження було встановлено, що показники ФАМ до початку медичної реабілітації, як в I підгрупі хворих, так і в II підгрупі істотно не відрізняються, але мають суттєві розбіжності з показниками норми (табл. 1).

Таблиця 1

Показники ФАМ у хворих на ПВ ДПК в сполученні з ХОЗЛ до початку медичної реабілітації (M±m)

Показники ФАМ	Норма	Підгрупи хворих		P
		I (n=35)	II (n=34)	
ФІ, %	28,6±0,8	18,4±0,6***	19,4±0,6***	>0,05
ФЧ	4,0±0,16	1,9±0,3***	2,1±0,1***	>0,05
ІА, %	16,9±0,6	11,2±0,4**	12,1±0,2**	>0,05
ІП, %	26,5±0,9	14,5±0,1***	15,0±0,6***	>0,05

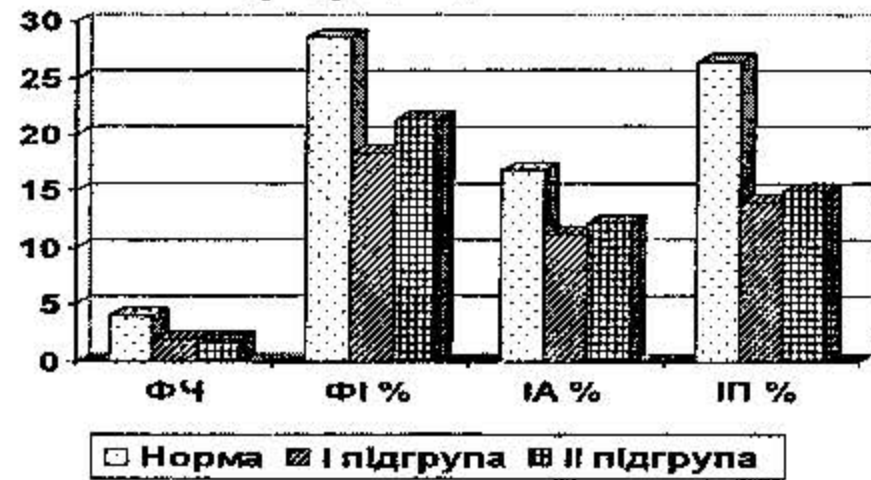
Примітка: у таблиці 1 та 2 P - відображає розбіжності між показниками у хворих I підгрупи та II підгрупи; ймовірність різниці відносно норми * - при P<0,05, ** - при P<0,01, *** - при P<0,001.

З таблиці 1 видно, що у обстежених хворих I підгрупи мало місце зниження ФЧ до 1,9±0,3, що в середньому було в 2,1 рази (P<0,001) нижче стосовно показника норми (4,0±0,16). В I підгрупі ФІ складав 18,4±0,6% (P<0,001), що було в 1,6 разів нижче за норму (28,6±0,8%). Показник ІА в I підгрупі був в середньому в 1,5 рази нижче показника норми (16,9±0,6%), тобто, понижувався до 11,2±0,4% (P<0,01). Стосовно показника ІП: у пацієнтів I підгрупи він знижувався до 14,5±0,1%, що було нижче норми (26,5±0,9%) у середньому в 1,8 рази (P<0,001).

В II підгрупі, пацієнти якої не отримували в якості медичної реабілітації альфа-ліпон, ФЧ знижувалося до 2,1±0,12, що було в середньому в 1,9 рази (P<0,001) нижче стосовно показника

норми; ФІ складав $19,4 \pm 0,6\%$, що нижче показників норми в 1,5 рази ($P < 0,001$). Отримані данні свідчать, що значення ІА у ІІ підгрупі становило $12,1 \pm 0,2\%$, що було нижче норми в 1,4 рази ($P < 0,01$). Показник ІІІ у пацієнтів ІІ підгрупи був нижче норми в середньому в 1,8 рази, що відповідало $15,0 \pm 0,6\%$ ($P < 0,001$).

Таким чином, у пацієнтів обох підгруп із ПВ ДПК в сполученні з ХОЗЛ мало місце суттєве пониження усіх показників ФАМ (рисунок 1).

Рисунок 1. Показники ФАМ у хворих на ПВ ДПК в сполученні з ХОЗЛ до початку медичної реабілітації.

Після завершення медичної реабілітації з включенням метаболічно активного препарату альфа-ліпону у хворих на ПВ ДПК в сполученні з ХОЗЛ частота скарг з боку травної та дихальної систем була вірогідно меншою, ніж до проведення реабілітаційних заходів та у пацієнтів другої підгрупи, яка вживала лише загальноприйняті засоби. Так, після завершення курсу медичної реабілітації 34 пацієнти (97,1%), які вживали альфа-ліпон, скарг на стан здоров'я не мали та вважали себе на цей час практично здоровими, що перевищувало ефект, досягнутий при використанні лише загальноприйнятих засобів (19 хворих ІІ підгрупи - 55,9%). Прояви абдомінального больового та диспепсичного синдромів зберігалися після завершення курсу реабілітації у хворих першої підгрупи рідше (5 осіб - 14,3%), ніж у пацієнтів другої підгрупи (11 - 32,3%).

Аналіз показників ФАМ у пацієнтів І підгрупи (які отримували в якості засобу медичної реабілітації альфа-ліпон) у порівнянні з хворими ІІ підгрупи було встановлено, що в І підгрупі

відмічалася позитивна динаміка підвищення показників ФАМ. З іншого боку, у пацієнтів із ІІ підгрупи відмічалася лише незначна тенденція до нормалізації вивчених показників (табл. 2).

Таблиця 2

Показники ФАМ у обстежених хворих на ПВ ДПК в сполученні з ХОЗЛ після завершення медичної реабілітації (M ± m)

Показники ФАМ	Норма	Підгрупи хворих		P
		I (n=35)	II (n=34)	
ФІ, %	28,6 ± 0,8	27,1 ± 0,3	21,2 ± 0,2*	<0,05
ФЧ	4,0 ± 0,16	3,8 ± 0,03	3,1 ± 0,02*	<0,05
ІА, %	16,9 ± 0,6	16,1 ± 0,2	13,1 ± 0,1*	<0,05
ІІІ, %	26,5 ± 0,9	25,6 ± 0,15	20,1 ± 0,12*	<0,05

Виходячи з показників ФАМ, наведених у таблиці 2, видно, що у пацієнтів І підгрупи ФЧ становило $3,8 \pm 0,03$ та практично відповідало нижній межі норми, та збільшилося стосовно попереднього показника в 2 рази; ФІ збільшився стосовно попереднього показника в 1,4 рази та складав $27,1 \pm 0,3\%$, що практично відповідало показнику норми. На момент завершення медичної реабілітації в І підгрупі показники ІА та ІІІ наближались до показників норми та становили $16,1 \pm 0,2\%$ та $25,6 \pm 0,15\%$ відповідно, що в 1,4 рази більше ніж попередній показник ІА, та в 1,8 рази більше показника ІІІ до початку медичної реабілітації із застосуванням альфа-ліпону.

У пацієнтів ІІ підгрупи, ФЧ підвищилося до рівня $3,1 \pm 0,02$, однак в 1,3 рази було нижче показника норми ($P < 0,05$), та в 1,5 рази вище вихідного показника; ФІ виріс до $21,2 \pm 0,2\%$, що було в 1,3 рази менше норми ($P < 0,05$), однак в 1,2 рази вищий, у порівнянні з вихідним значенням. ІА у хворих цієї підгрупи підвищився до $13,1 \pm 0,1\%$, що було в середньому в 1,2 рази більше вихідного значення, але менше показника норми в 1,3 рази ($P < 0,05$). На момент завершення реабілітації у хворих ІІ підгрупи ІІІ був нижче відповідного показника норми в 1,3 рази ($P < 0,05$), та становив $20,1 \pm 0,12\%$, та виріс, у порівнянні з вихідним показником, лише в 1,3 рази.

Отримані наприкінці періоду спостереження (на 12-у місяці від початку лікування) результати вказують на те, що у пацієнтів із І

підгрупи, при включенні альфа-ліпону до медичної реабілітації, сприяє нормалізації показників ФАМ, що дозволяє нам вважати за доцільне застосування альфа-ліпону в медичній реабілітації хворих на ПВ ДПК в сполученні з ХОЗЛ (рисунок 2).

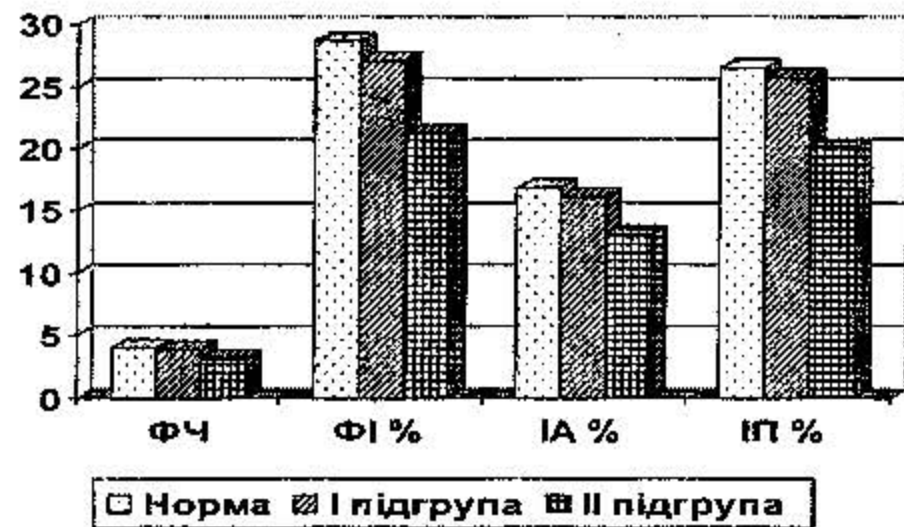

Рисунок 2. Показники ФАМ у хворих на ПВ ДПК в сполученні з ХОЗЛ після завершення медичної реабілітації.

Висновки

1. У хворих на ПВ ДПК в сполученні з ХОЗЛ у низці випадків після проведеного лікування зберігалися помірно виражені ознаки астено-невротичного, абдомінального больового та дислептичного синдромів, що свідчило про наявність неповної клінічної ремісії.

2. Наприкінці періоду медичної реабілітації постерігався позитивний вплив запропонованого методу медичної реабілітації на клітинні показники імунітету, що проявлялося у практично повній нормалізації імунологічних показників у хворих на ПВ ДПК в сполученні з ХОЗЛ, тоді, як у пацієнтів, що отримували лише загальноприйняті препарати, зберігалися нескорегованими зміни з боку імунного статусу.

3. Використання альфа-ліпону в медичній реабілітації хворих на ПВ ДПК в сполученні з ХОЗЛ можна вважати клінічно ефективним та патогенетично обґрунтованим, оскільки воно сприяє нормалізації клінічних і лабораторних проявів захворювання, відновленню імунологічного гомеостазу та досягненню стійкої ремісії досліджуваної коморбідної патології.

Література

1. Бабак О.Я. Достижения и перспективы гастроэнтерологии / О. Я. Бабак // Сучасна гастроентерологія. - 2009. - № 6. - С. 6-25
2. Березицкий Я. С. Стандарты диагностики и лечения язвенной болезни / Я. С. Березицкий, И. И. Грищенко, В. М. Ратчик // Сучасна гастроентерологія і гепатологія. - 2000. - № 2. - С. 16-20.
3. Белоконь Т. М. Клинические особенности гастродуоденальной патологии, протекающей на фоне хронического бронхита / Т. М. Белоконь // Проблемы екологічної та медичної генетики і клінічної імунології: зб. наук. праць. - Київ; Луганськ; Харків. - 2005. - Вып. 3 (66). - С. 114-119.
4. Бутов М. А. Об этиологии и патогенезе язвенной болезни / М. А. Бутов // Эксперимент. и клин. гастроэнтерол. - 2003. - № 5. - С. 5-9.
5. Інструкція про діагностику, клінічну класифікацію та лікування хронічних обструктивних захворювань легень / Наказ МОЗ України № 128 від 19.03.07 р. - С. 66-88.
6. Інструкція про затвердження протоколів надання медичної допомоги за спеціальністю "Гастроентерологія" / Наказ МОЗ України № 271 від 13.06.05 р. - С. 45-48.
7. Лапач С. Н. Статистические методы в медико-биологических исследованиях с использованием Excel / С. Н. Лапач, А. В. Чубенко, П. Н. Бабич - Киев: Морион, 2000. - 320 с.
8. Сучасні дискусійні питання про механізми прогресування хронічного бронхіту / Т. М. Христич, О. В. Кулик, Л. Д. Тодоріко, Т. І. Волощук // Український терапевтичний журнал. - 2004. - № 3. - С. 18-21.
9. Фещенко Ю. Н. Хронические обструктивные заболевания легких: классификация, диагностика, лечение / Ю. Н. Фещенко, В. В. Гаврилюк // Ліки України. - 2004. - №7-8. - С. 22-25.
10. Філіппов Ю. О. Захворюваність основними хворобами органів травлення в Україні: аналітичний огляд офіційних даних Центру статистики МОЗ України / Ю. О. Філіппов, І. Ю. Скирда, Л. М. Петречук // Гастроентеро-

логія : міжвідомчий збірник. - Дніпропетровськ, 2007. - Вип. 38. - С. 3-15.

11. Фролов В. М. Определение фагоцитарной активности моноцитов периферической крови у больных / В. М. Фролов, Н. А. Пересадин, Л. А. Гаврилова // *Лабораторное дело*. - 1990. - № 9. - С. 27-29.

12. Харченко Н.В. Современные подходы к лечению больных язвенной болезнью / Н. В. Харченко, Н. Д. Опанасюк, Д. В. Токар // *Сучасна гастроентерологія*. - 2009. - № 5. - С.89-92.

13. Хомерики Н. М. Маастрихт-2 и Маастрихт-3: что нужно знать практическому врачу / Н. М. Хомерики // *Фарматека*. - 2007. - № 6. - С. 35-38.

14. Яковенко Э.П. Пептические язвы, патогенетические подходы к терапии / Э. П. Яковенко, А. В. Яковенко, Н. А. Агафонова // *Фарматека*. - 2008. - № 13. - С. 16-22.

15. Ячник А. И. Хроничне обструктивне захворювання легень: етіологія, діагностика, клініка, лікування / А. И. Ячник // *Журнал практичного лікаря*. - 2004. - № 4. - С. 21-26.

16. Engelen M. P. Skeletal muscle weakness is associated with wasting of extremity fat-free mass but not with airflow obstruction in patients with chronic obstructive pulmonary disease / M. P. Engelen, A. M. Schols, J. D. Does // *Am. J. Clin. Nutr.* - 2000. - № 71. - P. 733-738

17. Global Initiative for Chronic Obstructive Lung Disease (COLD). Pocket guide to COPD diagnosis, management and prevention: NHLBI / WHO Updated 2007. - 28 p.

18. Leodolter A. Helicobacter pylori genotypes and expression of gastritis in erosive gastro-oesophageal reflux disease / A. Leodolter, K. Wolle, U. Peitz // *Scand. J. Gastroenterol.* - 2003. - № 38. - P. 498-502.

19. Mannino D. M. Lung function and mortality in the United States: data from the First National Health and Nutrition Examination Survey follow up study / D. M. Mannino, A. S. Buist, T. L. Petty // *Thorax*. - 2003. - № 58. - P. 388-393.

Резюме

Височин М.В. *Ефективність застосування альфа-ліпону в медичній реабілітації хворих на пептичну виразку дванадцятипалої кишки в сполученні з хронічним обструктивним захворюванням легенів.*

На підставі проведених досліджень виявлено, що у хворих на пептичну виразку дванадцятипалої кишки в сполученні з хронічне обструктивне захворювання легенів після проведеного лікування зберігалися помірно виражені ознаки абдомінально больового та диспептичного синдромів. Включення альфа-ліпону в медичну реабілітацію хворих сприяє нормалізації клінічних і лабораторних проявів захворювання, відновленню імунологічного гомеостазу та досягненню стійкої ремісії досліджуваної коморбідної патології.

Ключові слова: фагоцитарна активність моноцитів, пептична виразка дванадцятипалої кишки, хронічне обструктивне захворювання легенів, альфа-ліпон, медична реабілітація.

Резюме

Височин М.В. *Эффективность применения альфа-липона в медицинской реабилитации больных пептической язвой двенадцатиперстной кишки в сочетании с хроническим обструктивным заболеванием легких.*

На основании проведенных исследований выявлено, что у больных с пептической язвой двенадцатиперстной кишки в сочетании с хроническим обструктивным заболеванием легких после проведенного лечения сохранялись умеренно выраженные признаки абдоминального болевого и диспептического синдромов. Включение альфа-липона в медицинскую реабилитацию больных способствует нормализации клинических и лабораторных проявлений заболевания, восстановлению иммунологического гомеостаза и достижению стойкой ремиссии исследуемой коморбидной патологии.

Ключевые слова: фагоцитарная активность моноцитов, пептическая язва двенадцатиперстной кишки, хроническое обструктивное заболевание легких, альфа-липон, медицинская реабилитация.

Summary

Vysochin M.V. *Efficacy of alpha-lipon in medical rehabilitation patients peptic duodenal ulcer in combination with chronic obstructive pulmonary disease.*

On the basis of these studies found that patients with peptide-crystal duodenal ulcer combined with chronic obstructive lung disease after treatment remained moderately pronounced symptoms of abdominal pain. Inclusion of alpha-lipon in medical rehabilitation contributes to the normalization of clinical and laboratory manifestations of the disease, the restoration of immune homeostasis and to achieve stable remission investigated comorbid pathology.

Key words: phagocyte activity of monocots, peptic ulcer of duodenum, chronic obstructive lung disease, alpha-lipon, medical rehabilitation.

Рецензент: д.мед.н., проф. Ю.Г.Бурмак